

Pas a desnivell

Hora de repassar

En Josep Pla ha mort, i això és un motiu de gran pena. Per a la gent que l'ha estimat, tot ell en bloc, els queda el consol de considerar que en Pla va rebre en vida totes les distincions i reconeixences que pot concedir aquest país. Totes llevat d'una, i això degut al fet que cada home —encara que sigui un il·lustre escriptor— ha de respondre dels seus actes. L'obra té altres respostes al marge de la conducta humana, i aquí ens ha quedat sencera perquè pugui ésser llegida, rellegida i estudiada sense barrejar-hi el fervor vindicatiu d'un comportament civí (o, si es vol, patriòtic) que ha d'ésser sospesat a part i que, en virtut de les bases d'un premi concret, deixava en Pla fora de concurs.

Jo m'atreiria a pregar als admiradors incondicionals d'en Pla, als seus amics fidels i apassionats, que respectin la memòria que els mereix i no l'entelin amb la continuació dels atacs contra els qui no comparteixen en termes de rendició absoluta els seus criteris. Això darrer no es pot pretendre mai tractant-se d'una persona, i menys encara quan es tracta d'una obra literària. Els escriptors més grans de totes les èpoques i de tots els països no han tingut aquesta acceptació terminant i absoluta que exigeixen els addicts d'en Pla. Existeix un dret innegable dels lectors, que tenen les seves preferències i fan les seves tries, fins i tot admetent humilment que poden equivocar-se. Els sentiments, els gustos i les motivacions de lectura varien gairebé en cada lector, la qual cosa contribueix a enriquir el món de les lletres.

És curiós que en els articles necrològics dedicats a en Pla hi predominen les diatribes contra els seus enemics suposats o reals, més que no pas les lloances dedicades als seus escrits. En Jaume Pol Girbal, un dels adeptes més vehements d'en Pla, arriba a qualificar d'enanos als qui no participen del seu entusiasme. Em sembla una manera massa simple de voler imposar un punt de vista i, sobretot, no és una actitud convincent pel que fa a basar-hi una posició crítica, literària o ètica. Al mateix diari que publicava la invectiva, hi havia un titular a tota pàgina: *En el funeral de Pla, todos consideran que Catalunya fue injusta con el escritor*. I això ja és francament excessiu. Es veu que Catalunya se l'ha de carregar sempre, des de dins i des de fora, fins en qüestions tan

Josep Pla (Foto: Serrat).

polèmiques i controvertides com són els premis. Els quals, com tothom sap, depenen més que res d'uns jurats i d'unes regles prèviament conegudes. En aquest cas, es tracta d'un guardó important, el «Premi d'Honor de les Lletres Catalanes», i aquí també es produeix una circumstància curiosa: els partidaris d'en Pla, en aquests darrers anys, han denigrat el premi i els membres del jurat, a vegades a frec de l'insult, amb una constància a data fixa que feia pensar en l'arribada puntual de les orenetes quan l'estació les cridava. De manera que el premi no valia res, només podia salvar-se si el concedien a una persona determinada, però aquí també hi ha una contradicció flagrant. Es veu que els simpatitzants d'en Pla atorgaven al premi més categoria del que sembla, perquè s'han quedat enfurits i neguitosos degut al fet que el seu candidat no figura a la llista de guanyadors. Disposats a jugar fort, fa l'efecte que ens cominen a triar entre en Pla i Catalunya i que ells, clarividents i carregats de raó, ja han escollit amb un aplom impressionant.

I els altres? Podem opinar sense que se'ns enfadin més? Jo, per exemple, poso sempre Catalunya per damunt de tot, i em reservo la llibertat de judici en afers de menor importància. Coincideixo plenament amb el president Pujol

quan va afirmar a Palafrugell que el franquisme d'en Pla passarà a l'oblit. Per la meua banda, i davant el punt final inapehable de la mort, el deixo de banda des d'ara.

I ens queda l'obra. En aquest aspecte, m'angunieja —no ho puc evitar— la referència obligada a la *ingente labor* (és en castellà que s'ha escrit amb més freqüència la frase), als quilos i quilos de quartilles manuscrites, a les tones de paper imprès, a les quasi trenta-mil pàgines publicades. La quantitat, les xifres altes, el colossalisme, no em semblen valors que vagin necessàriament lligats a la qualitat. Des de molt jove he estat un lector d'en Pla, sóc un testimoni encara vivent de la càlida acollida que van tenir a Catalunya els seus tres o quatre primers llibres, que són extraordinaris i, per tant, fonamentals en la nostra literatura. Els posteriors, en general, ho han estat menys, perquè en Pla ha tendit massa sovint a imitar-se a si mateix i a repetir unes idèntiques maneres de dir i d'adjectivar. Això darrer ha estat una de les seves malediccions. Des del principi, van dir-li amb tota justícia que era un mestre de l'adjectivació i ell s'hi va fixar, ho va tenir en compte. A mi, com a lector, trobar una colla de vegades el mateix adjectiu en una sola pàgina em fatiga. En Pla havia dit reiteradament que no repassava mai els seus escrits, que la professió d'escriptor no li agradava gens. No sé si era del tot sincer, però el cas és que, a vegades, se li nota aquesta desgana. Cal reconèixer que en aquest sentit en Pla no volia enganyar ningú. Mai no s'ha estat de dir que avorria la seva feina, i si li hem donat el crèdit de cronista fidedigne, de notari lúcida, d'home de convencions fixes que va fer una crònica del seu temps, del seu país i de la seva època, bé l'hem de creure. En una de les darreres entrevistes que concedí a un periodista (Alberto Diaz Rueda), en Pla va dir textualment: *Ésser escriptor és la cosa més bèstia que hi ha*. Amb aquest estat d'esperit, és molt possible que el mateix Pla no s'hauria sorprès gaire si algú, al llarg de les aclaparadores vint-i-vuit mil pàgines de la seva prosa, en trobi alguna que el fa sentir una mica bèstia com a lector. Potser només es giraria la boina, amb aquell gest tan seu, i recomanaria als seus fanàtics que no s'hi amoïnassin. ● PERE CALDERS